HOITO JA KÄYTTÖ

3 Hoidon ja käytön tavoitteet

Hossan retkeilyalue on vuonna 2012 valtakunnallisesti tunnettu ja vetovoimainen valtion retkeilyalue, jossa alueen virkistyskäyttö, luonnonsuojelu ja aktiivinen luontomatkailutoiminta yhdistyvät esimerkillisesti. Alueen vaihtelevat metsät ja vesistöt antavat alueella vieraileville monipuolisen virkistysnautinnon.

Hossan retkeilyalueella sekä Hossan luontokeskuksessa kiinnitetään erityistä huomiota tasokkaan asiakaspalvelun kehittämiseen. Asiakaspalvelun kehittämisessä tukeudutaan jatkuvaan ja aktiiviseen asiakaspalautteen keräämiseen. Luontokeskuksen roolia tullaan kehittämään entistä enemmän aktiiviseksi tiedonjakelun keskukseksi, jossa yhdistyy myös aktiivinen yritystoiminta. Kalevalapuistojen välisen yhteistyön edetessä Hossan luontokeskuksen rooli tullee korostumaan lähialueyhteistyössä.

Yhteiskunnallisten virkistyspalveluiden palvelutarjonnassa keskitytään pääsääntöisesti nykyisten palvelurakenteiden ylläpitoon. Suurimmat kehittämistarpeet kohdistuvat lähinnä alueen yritystoimintaa tukeviin rakenteisiin. Toiminnan kehittämisen lähtökohtana ei ole määrä, vaan laatu. Palvelurakenteiden ja reittien toteuttamista tulee ohjaamaan alueen kestävä käyttö sekä tarvelähtöisyys. Yhteiskunnallisten virkistyspalveluiden kehittämisessä sekä toteuttamisessa seurataan aktiivisesti vaikutusalueella tapahtuvia yhteiskunnallisia muutoksia sekä odotuksia valtion retkeilyalueita kohtaan. Toimenpiteiden tarve tarkastellaan vuosittaisen toiminnan ja talouden suunnittelun yhteydessä.

Toiminnallisen luontomatkailun ja ohjelmapalvelutoiminnan merkitys alueella tulee kasvamaan ja monipuolistumaan. Tässäkin lähtökohtana on toiminnan laadukkuus. Alueen majoitusmahdollisuuksia pyritään lisäämään suunnitelmakauden aikana. Luontomatkailutoiminta perustuu tiiviiseen yhteistyöhön eri toimijoiden kesken.

4 Maankäytön vyöhykkeet

Retkeilyalue on jaettu hoidon ja käytön ohjaamiseksi kahteen vyöhykkeeseen: syrjävyöhykkeeseen ja virkistyskäyttövyöhykkeeseen. Tämän lisäksi virkistyskäyttövyöhykkeellä sijaitseva Seipiniemen alue osoitetaan luontomatkailuyrittäjien palveluiden toteutuskohteeksi. Hossan luontokeskuksen ja Seipiniemen ympärille haetaan metsästyskieltoa parantamaan alueen käyttäjien turvallisuutta. Seuraavassa esitellään edellä mainitut vyöhykkeet sekä niillä toteutettavan hoidon ja käytön periaatteet.

4.1 Syrjävyöhyke

Syrjävyöhykkeiksi määriteltiin Hossan erämaisimmat osat (kuva 6). Syrjävyöhykkeitä ovat Somerjärven–Salausvaaran–Ala-Kokalmuksen ja Moilasenvaaran–Honkavaaran alue. Syrjävyöhyke kattaa noin puolet koko retkeilyalueen pinta-alasta.

Niillä syrjävyöhykkeen kuvioilla, joita ei ole luokiteltu boreaalisiksi luonnonmetsiksi, voidaan suorittaa varovaisia metsänhoitotoimenpiteitä ja hakkuita. Syrjävyöhykkeelle voidaan rakentaa alueen yleisökäyttöä ohjaavia pienimuotoisia retkeilyrakenteita ehkäisemään alueen kulumista. Massatapahtumat ja ohjelmapalvelutoiminnot ohjataan pääsääntöisesti virkistyskäyttövyöhykkeelle (kuva 6).

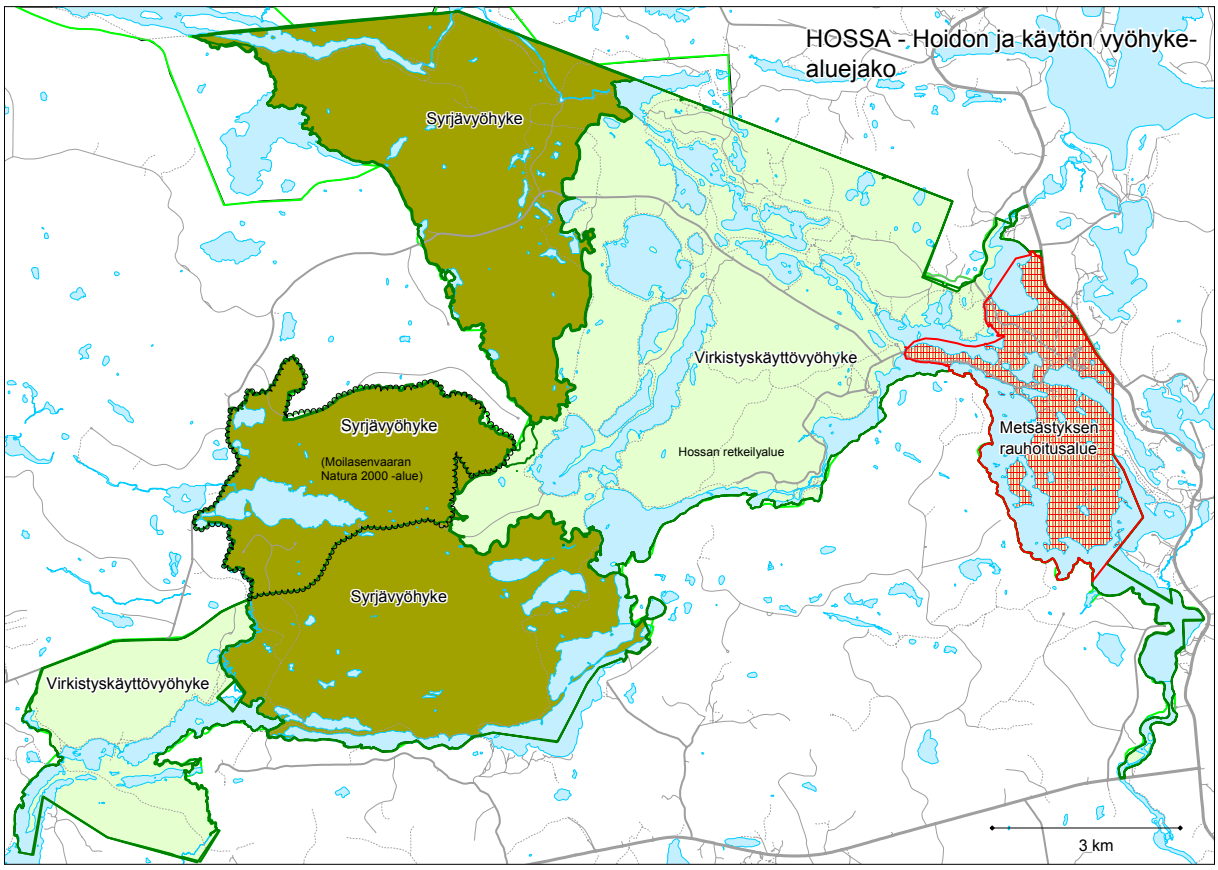

Kuva 6. Hossan vyöhykealuejako syrjä- ja virkistyskäyttövyöhykkeeseen. Seipinniemi - Luontokeskus -alueelle muodostetaan lisäksi metsästyskieltoalue turvallisuusperusteella. Moilasenvaara on kokonaan syrjävyöhykettä. © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Metsähallitus 2006.

4.2 Virkistyskäyttövyöhyke

Virkistyskäyttövyöhykkeeseen kuuluvat ne alueet, joille kohdistuu eniten matkailupaineita ja joilla on runsaimmin retkeilyalueen rakenteita. Virkistyskäyttövyöhykkeellä harjoitetaan retkeilyn, luontomatkailun, luonnon monimuotoisuuden ja porotalouden huomioivaa metsätaloutta. Metsiä käsitellään pienipiirteisesti, puuston elinvoimaisuuteen, monimuotoisuuteen ja erirakenteisuuteen pyrkien. Maiseman erityispiirteet otetaan korostetusti huomioon.

Virkistyskäyttövyöhykkeellä on boreaalisen luonnonmetsän kuvioita sekä edellisessä hoito- ja käyttösuunnitelmassa kuvattu Huosiharjun aarnialue. Näillä alueilla ei harjoiteta metsätaloutta. Boreaalisen luonnonmetsän kuviolla, jotka on luokiteltu heikentyneiksi, on ennallistaminen mahdollista.

Virkistyskäyttövyöhyke on retkeilyalueen ”palveluosa”, jonne ohjataan suurin osa alueen kävijöistä. Virkistyskäyttövyöhykkeeseen kuuluvaa Seipiniemen aluetta kehitetään erityisesti luontomatkailuyrittäjien ja ohjelmapalvelutuotteiden tarpeita huomioon ottaen. Käytännössä Seipiniemen alue tullaan varaamaan pääsääntöisesti yritystoiminnan käyttöön.

4.3 Metsästyksen rauhoitusalue

Tällä hoito- ja käyttösuunnitelmalla tullaan luontokeskuksen ja Seipiniemen ympärille hakemaan lääninhallitukselta metsästyskieltoaluetta turvallisuussyistä (kuva 7). Kiellolla halutaan varmistaa luontokeskuksen ja leirintäalueiden asiakkaiden turvallisuus. Seipiniemen nykyistä leiriytymisaluetta ja koko niemeä kehitetään luontomatkailuyrittäjien ohjelmapalvelukohteeksi. Ohjelmapalvelutoiminnot keskittyvät syksyyn, joten metsästysrajoitus on luontevaa rajata kattamaan koko Seipiniemen alue.

5 Luonnon suojelu ja hoito

Kaikessa toiminnassa huomioidaan alueen luontoarvot. Alueen muut käyttömuodot sovitetaan suojelun vaatimiin rajoihin niin, että alueella olevat uhanalaisten lajien ja direktiivilajien esiintymät ja Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen I mukaisten luontotyyppien tila säilyy entisellään tai paranee.

Boreaalisten luonnonmetsien luonnonarvojen turvaaminen edellyttää, että metsät säilytetään luonnontilaisina ja niiden luontainen kehitys turvataan. Boreaaliset luonnonmetsät ovat kokonaan metsänkäsittelyn ulkopuolella sekä syrjä- että puisto-osassa. Metsienkäsittely on sopusoinnussa luonnonsuojelun ja virkistyskäytön kanssa. Syrjävyöhykkeen metsämaisema pyritään säilyttämään mahdollisimman erämaisena.

Hossan retkeilyalueella maisematekijät korostuvat. Maisemallisesti tärkeimmät elementit, kuten vesistöt, harjut, karut kankaat ja suot, ovat leimaa-antavia metsien käsittelyn perustaksi. Metsämaisema säilytetään peitteellisenä toistuvilla harvennus- ja väljennyshakkuilla sekä uudistamisvaiheen tiheällä siemenpuuasennolla. Merkittävää on myös erilaisen säästöpuuston runsaus uudistamisaloilla. Lehtipuita suositaan ja niiden määrää yritetään lisätä.

Uudistamiskuvioiden rajauksessa noudatetaan metsikön ja maaston luontaisia muotoja ja polveiluja ja varotaan maaston silhuetin isoja muutoksia alueella. Uudistusaloille jätetään tapauskohtaisesti suojavyöhyke vesistön rantaan maisemallisista ja vesiensuojelullisista syistä.

Harjumetsien luontoarvot liittyvät niiden geomorfologiaan ja maisema-arvoihin. Ulkoilulaki kieltää maa-aineksen oton. Harjuilla kulkevien retkeilyreittien kulumista aiheuttavat porot ja retkeilijät. Kulumista seurataan jatkuvasti ja tarvittaessa tehdään porrastuksia ja muita kulkua ohjaavia rakenteita.

Alueen suot ovat aarnialueen luonteisia. Vesitalous ja kasvillisuus säilytetään luonnontilaisina. Metsätaloutta ei harjoiteta puustoisilla soilla. Soiden reunavyöhykkeet tullaan ottamaan korostetusti huomioon metsänkäsittelyohjeissa.

Vesistöjen osalta suojelutavoitteena on vesistöjen veden laadun ja vesitalouden säilyttäminen niin, että luontotyypille luontaiset lajit säilyvät. Luonnonarvot huomioidaan valuma-alueilla tehtävien metsätaloustoimien ja mahdollisen rakentamisen yhteydessä.

6 Kulttuuriarvojen suojelu

Alueen kulttuurihistoriallisesti merkittävin kohde on värikallio 3500–4500 vuotta vanhoine kalliomaalauksineen. Tavoitteena on säilyttää arvokas nähtävyys tuleville polville. Kohdetta suojellaan yhteistyössä museoviraston kanssa.

Muiden kulttuurihistoriallisten kohteiden osalta tavoitteena on säilyttää rakenteet luonnollisessa tilassa. Tarvittaessa voidaan joidenkin kohteiden häviämistä hidastaa.

7 Luonnon käyttö

7.1 Retkeily

Tavoitteena on, että yhteiskunnallisten virkistyspalveluiden palvelutarjonnassa keskitytään pääsääntöisesti nykyisten palvelurakenteiden ylläpitoon. Suurimmat kehittämistarpeet kohdistuvat lähinnä alueen yritystoimintaa tukeviin rakenteisiin. Toiminnan kehittämisen lähtökohtana ei ole määrä, vaan laatu. Palvelurakenteiden ja reittien toteuttamista tulee ohjaamaan alueen kestävä käyttö sekä tarvelähtöisyys. Toimenpiteiden tarve tarkastellaan vuosittaisen toiminnan ja talouden suunnittelun yhteydessä. Kuvassa 7 on esitetty alueen suunnitelmakartta.

Patikointi-, hiihto- ja vesiretkeilyreitit

Patikointireittien kehittämisessä pääpaino on laadullisissa tekijöissä. Nykyisten rakenteiden tasoa ylläpidetään ja kehitetään. Reittien kehittämisessä huomioidaan eri harraste- ja kohderyhmien tarpeet. Reittien osalta seurataan Kuusamon ja Taivalkosken reittien kehittämistilannetta. Alueen retkeilypalveluista vastaava yksikkö tarkastelee palveluiden kehittämistarvetta käytön mukaan.

Latujen ylläpidossa keskitytään palvelun laatuun ja tarvelähtöisyyteen. Latujen kunnossapito pyritään hoitamaan latukoneella alueelle perustetun latupoolin kautta.

Melonnan merkitys tulee lisääntymään yritysten ohjelmapalvelutarjonnassa. Tämä huomioidaan mm. melontareittien opastuksessa, palvelurakenteissa ja tiedotuksessa.

Moottorikelkkaurat sekä koira- ja porosafarireitit

Nykyisten moottorikelkkaurapohjien ja merkkauksen ylläpitoon ja turvallisuuteen kiinnitetään huomiota. Lähtökohtana on, että urat ovat turvallisesti kuljettavissa. Talvinen kunnossapito pyritään edelleen järjestämään moottorikelkkapoolin kautta. Retkeilyalueelle ei ole suunnitelmissa lisätä moottorikelkkauria. Jatkonsalmelta, Tolosenvirralta ja luontokeskukselta on merkitty ohjattujen safareiden reitti Seipiniemeen.

Koira- ja porovaljakot tullaan ohjaamaan nykyisen käytännön mukaisesti Itärajan retkeilyreitille, sillä reitti on suunniteltu kyseiseen käyttöön. Reitin käyttö matkailutoiminnassa edellyttää sopimusta Metsähallituksen kanssa.

Sukellustoiminta

Öllörin rannassa sijaitsevaa sukeltajien tukikohtaa ylläpidetään nykyisellään ja kehitetään asiakkaiden tarpeiden mukaisesti.

Nuotiopaikat, laavut, kodat, keittokatokset ja autiotuvat

Rakenteiden määrää ja kunnostustarvetta tarkastellaan käytön ja tarpeen mukaan. Käytännön kehittämistoimenpiteet suunnitellaan vuosittain yksikön vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa.

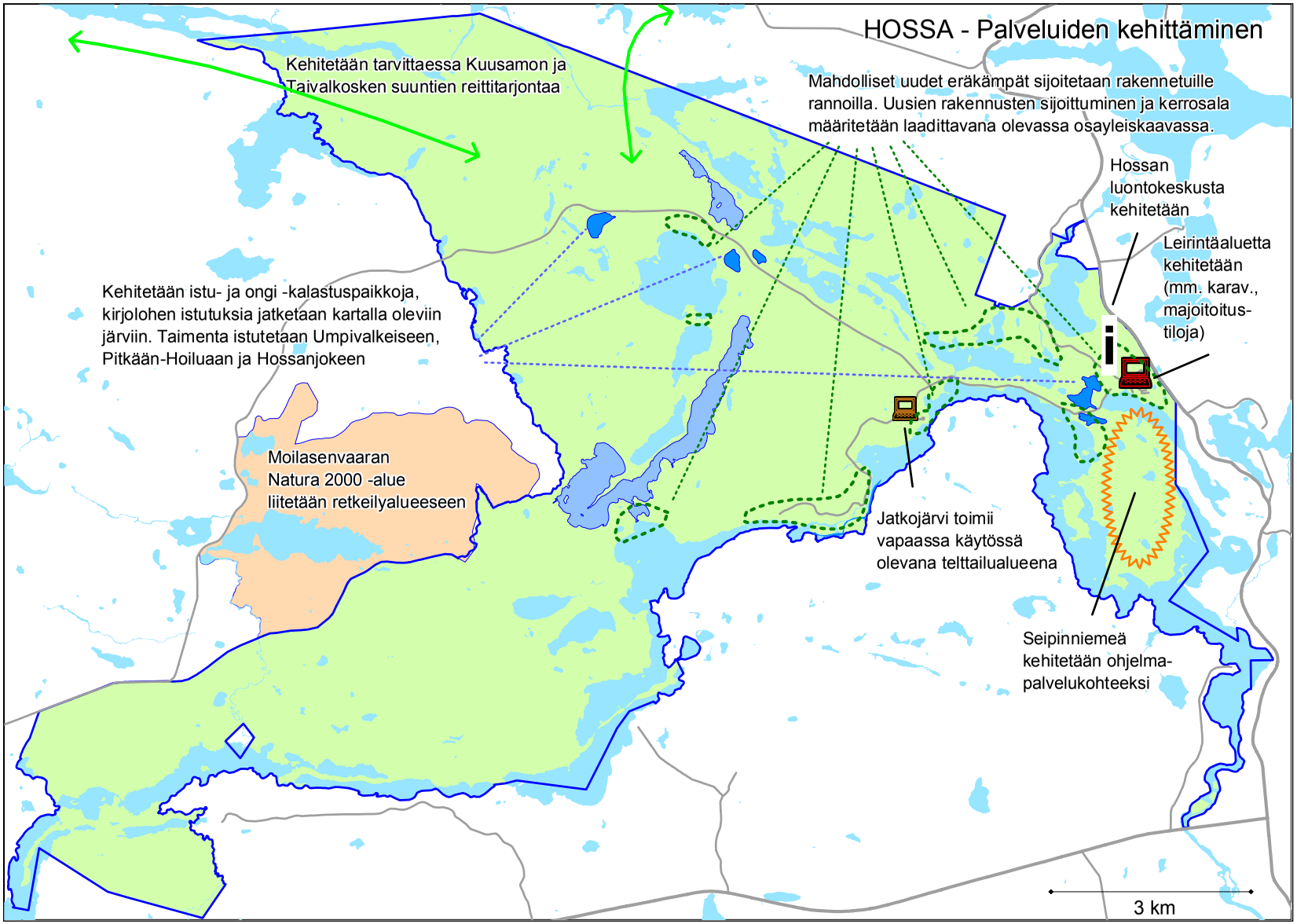

Kuva 7. Hossan retkeilyalueen suunnitelmakartta. Karttaan on merkitty retkeily- ja majoitusrakentamisen sekä kalastuksen painopisteet suunnittelukaudella. Hossaan ja sen lähialueille laaditaan parhaillaan osayleiskaavaa, jossa määritellään rakentamisen sijoittuminen ja kerrosala. © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Metsähallitus 2006.

Jatkonjärven telttailualue ja leiriytyminen

Vapaassa käytössä oleva telttailualue on retkeilyalueella jatkossa ainoastaan Jatkonjärvellä. Leiriytyminen on sallittu sellaisilla tulentekopaikoilla, jotka sijaitsevat vähintään 200 metrin päässä tiestä sekä muualla maastossa vähintään 200 metrin päässä tiestä tai merkitystä polkureitistä. Tulentekopaikoilla saa leiriytyä yhtäjaksoisesti enintään kahden vuorokauden ajan.

Leiriytyminen muualla kuin alueen leirintäalueella on kielletty yhden kilometrin etäsyydellä luontokeskuksesta sekä Keihäslammen, Huosiuslammen, Hossalaislampien, Umpi-Valkeisen ja Iso-Valkeisen rannoilla.

Seipiniemi

Seipiniemen leirialuetta kehitetään ympärivuotiseksi yritysten ohjelmapalvelukohteeksi. Alueen palvelurakenteita kehitetään ohjelmapalvelutoiminnan tarpeita vastaavaksi.

Venevalkamat ja vesillelaskupaikat

Venevalkamien ja vesillelaskupaikkojen määrää tarkastellaan käytön ja tarpeen mukaan. Tällä hetkellä nykyisin käytössä olevat vesillelaskupaikat vastaavat kysyntään ja tarpeeseen. Käytännön toimenpiteet suunnitellaan vuosittain yksikön vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa.

Erityisryhmien palvelut

Alueen kehittämisessä huomioidaan erityisryhmien tarpeet. Rakenteiden suunnittelussa ja toteutuksessa kuullaan erityisryhmien edustajien mielipiteitä. Iikosken entisestä telttailualueesta kehitetään erityisryhmille päiväkäyntikohde, jossa on mahdollisuus myös koskikalastukseen.

Tiet ja pysäköintialueet

Alueen nykyisiä teitä ylläpidetään. Tiet pidetään kunnossa ja liikennöitävyyteen kiinnitetään huomiota, sillä retkeilyalue toimii kaikin puolin Metsähallituksen ”näyteikkunana”. Pysäköintialueiden määrää tarkastellaan käytön ja tarpeen mukaan. Käytännön toimenpiteet suunnitellaan vuosittain yksikön vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa.

Jätehuolto

Jätehuollossa jatketaan kävijöiden omatoimisuuden periaatetta. Jätehuoltokäytännöstä tiedottamista tehostetaan.

7.2 Kalastus

Istuta ja ongi -vedet ovat kalastajien suosiossa. Näissä vesissä keskitytään jatkossa saalisvarmuuden parantamiseen, oheispalveluihin (taukopaikat, kulumisen estäminen) ja valvontaan. Kirjolohta istutetaan Kirkasvetiseen, Pikku Hossalampeen, Keihäslampeen ja Huosiuslampeen. Taimenta istutetaan Umpi-Valkeiseen, Pitkä-Hoiluaan ja Hossanjokeen. Reittivesiä kehitetään kestävän kehityksen periaatteilla. Suosituimmille kohteille, lähinnä Hossanjokeen, voidaan tehdä tukiistutuksia pienpoikasilla.

Kalastusjärjestelyitä voidaan muuttaa asiakkaiden tarpeiden mukaan. Hossan vesissä on mahdollista kalastaa seisovilla pyydyksillä, vieheillä, tuulastaen ja sukeltaen. Veneen käyttö on sallittu reittivesillä ja erikseen sovittaessa umpivesillä. Kelluntarenkaan käyttö on mahdollista niissä vesissä, joissa veneily on sallittu.

Osa vesistä voidaan varata kokonaan tai osaksi aikaa kalastuspaketteihin. Vuokrakämppien lähivesiä voidaan kuitenkin varata vain kämppäasiakkaiden käyttöön.

7.3 Metsästys

Retkeilyalueella metsästäminen on sallittu paikalliselle väestölle metsästyslain (615/1993) 8. §:n mukaisesti ja ulkopaikkakuntalaisille Metsähallituksen normaalin lupakäytännön mukaisesti. Ryhmä- ja yritysmatkailun tarpeisiin kehitetään pienriistan- ja hirvenmetsästyspaketteja.

Karhunkainalon leirintäalueen ja luontokeskuksen lähiympäristöt rauhoitetaan metsästykseltä perustamalla alueelle metsästyksen rajoitusosa.

7.4 Poronhoito

Alue on tärkeää porojen laidunnusaluetta. Poronhoitotyöt sekä porojen laiduntaminen sallitaan alueella poronhoitolain (848/1990) mukaisesti. Poronhoitotehtäviä alueella harjoittavalta edellytetään paliskunnan poroisännän valtuutusta työtehtävään. Paikallinen paliskunta ja Metsähallitus neuvottelevat poronhoitotöistä ja niiden järjestämisestä alueella suojelullisten, virkistyskäytön, metsätaloudellisten ja poronhoitoon liittyvien päämäärien yhteensovittamiseksi. Porojen erotusaitojen ja talviruokintapaikkojen ylläpitäminen on sallittua Metsähallituksen luvalla.

7.5 Puuston käyttö

Valtioneuvoston päätöksen mukaan metsänhakkuut ja muut toimenpiteet alueen käyttämiseksi on toteutettava siten, että maiseman erityispiirteet säilyvät. Päätöksen mukaan retkeilyalueella on kiellettyä soiden ojittaminen, maan muokkaaminen ja muiden kuin retkeilyn tarpeisiin tehtävien teiden rakentaminen.

Ulkoilulain mukaan metsätalouden harjoittaminen on retkeilyalueella järjestettävä niin, että ulkoilutoiminnan tarpeet tulevat riittävästi huomioon otetuksi. Poronhoitoalueella erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, ettei porotalouden harjoittamista oleellisesti vaikeuteta. Metsälaki koskee myös retkeilyalueiden metsiä, joten laissa mainitut raja-arvovelvoitteet uudistamisesta ja harvennushakkuiden voimakkuudesta täytyy ottaa huomioon metsien käsittelyssä. Kuitenkin metsälain 6. § mukaan ”jos hakkuun kohteella on metsän monimuotoisuuden säilyttämisen, maiseman tai metsän monikäytön kannalta erityistä merkitystä, hakkuu voidaan tehdä kohteen erityisluonteen edellyttämällä tavalla”.

Metsänkäsittely on mahdollista vain niillä kuvioilla, jotka eivät täytä boreaalisen luonnonmetsän kriteereitä. Retkeilyalueella harjoitetun metsätalouden päämääränä on puuston säilyttäminen elinvoimaisena. Keinoina ovat oikea-aikaisesti suoritetut taimikonhoidot ja metsänhoitohakkuut.

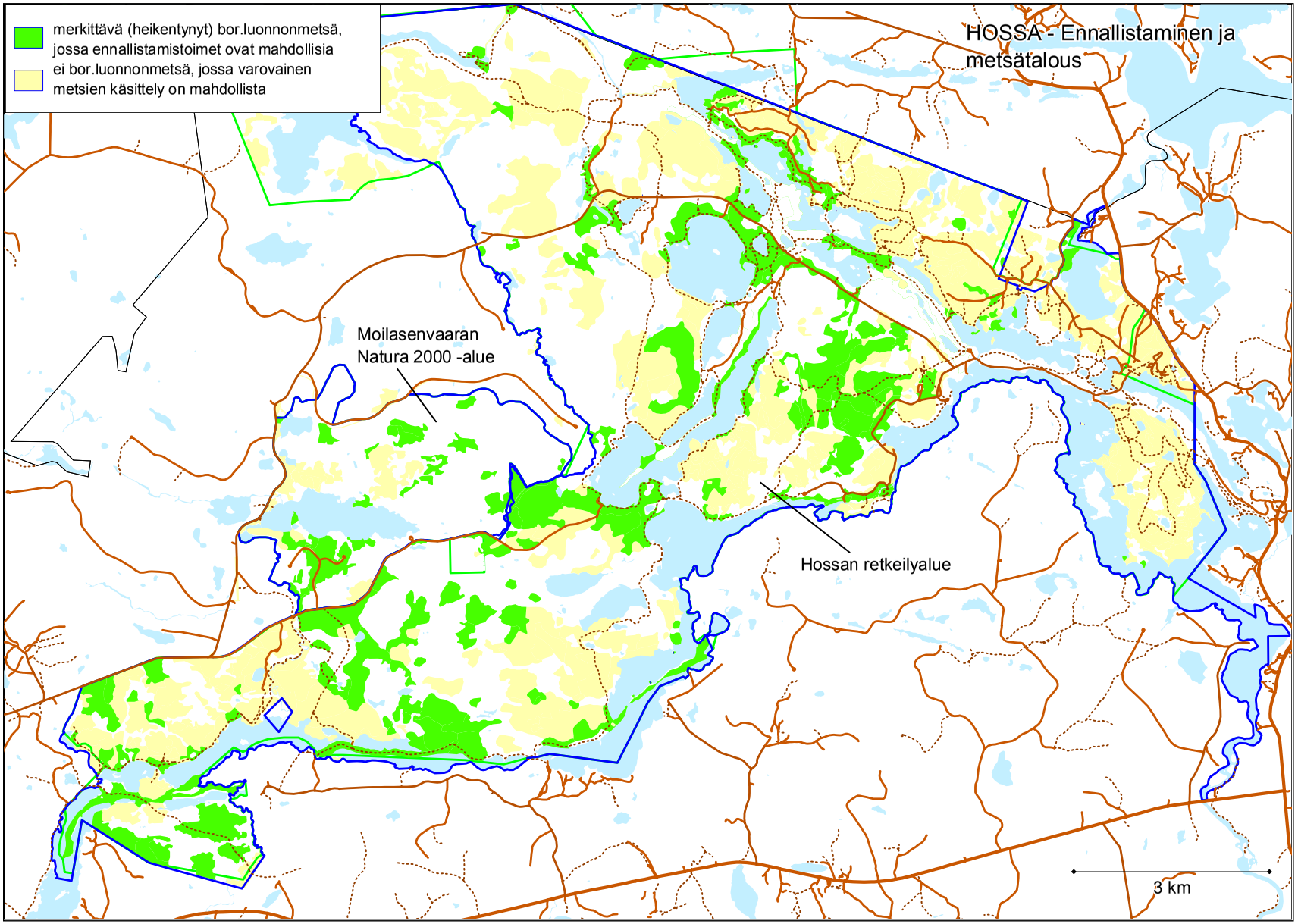

Kuva 8. Hossan maisema- ja luontoarvot huomioivan metsänkäsittelyn alueet sekä ennallistamiseen tähtäävien toimien alueet. © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Metsäh. 2006.

Hakkuutoimenpiteet esitellään suunnitteluvaiheessa paliskunnille ja lähetetään tiedoksi alueelliselle ympäristökeskukselle.

Metsän luontaista uudistumista ei pyritä estämään ja maisemanhoito-ohjeita noudatetaan, mutta hyväksytään metsämaiseman muuttuminen käsittelyn seurauksena. Metsien käsittelyllä pyritään myös ylläpitämään ja lisäämään eri-ikäisten metsien ja puiden sekä puulajien vaihtelua alueella. Metsien kiertoaikaa on pidennetty talousmetsien 100–120 vuodesta 180–200 vuoteen. Metsiä uudistetaan pääsääntöisesti luontaisesti käyttäen menetelmiä, jotka aiheuttavat mahdollisimman vähän haitallisia muutoksia ympäristöön. Alueella ei tehdä uusia kesäteitä, ojituksia eikä maanpinnan koneellista muokkausta. Maastoon ei levitetä lannoitteita eikä mitään kemiallisia aineita. Luonto ja maiseman erityispiirteet sekä metsien virkistyskäyttö otetaan korostetusti huomioon. Alueen metsätaloustoimenpiteet suunnitellaan yhteistyössä metsätalouden ja luontopalvelujen kanssa, samassa yhteydessä arvioidaan lajistoinventoinnin tarve. Luonnonläheisen metsänkäsittelyn periaatteisiin kuuluvat

- luontaista metsikkökehitystä mukailevat toimenpiteet
- erämaisuuden elementtien säilyttäminen
- metsän esteettisten arvojen säilyttäminen ja lisääminen
- metsien ja puuyksilöiden elinvoimaisuuden säilyttäminen ja parantaminen.

Luontaista metsikkökehitystä joudutetaan siten, että metsän tilajärjestystä muutetaan poistamalla puiden välisessä kilpailussa häviölle jääneitä puita. Uudistumisedellytyksiä luodaan vanhoissa männiköissä, lukuun ottamatta boreaalisia luonnonmetsiä, vapauttamalla kasvutilaa. Uusi puusukupolvi pyritään saamaan edellisen alle ja osa edellisestä puusukupolvesta säästetään jättöpuiden, kolo- ja lahopuiden sekä maisemapuiden muodossa. Metsien käsittelyn tavoitteena on luonnonmukaisen vaihtelun ja monipuolisuuden säilyttäminen. Tämä tarkoittaa seuraavien periaatteiden noudattamista metsien käsittelyssä:

- Puusto kasvatetaan mahdollisimman elinvoimaisena ja monimuotoisena. Raudus- ja hieskoivua säilytetään sekapuuna kaikissa metsän kehitysvaiheissa. Haapaa, leppää, pihlajaa ja raitaa ei hakata lainkaan. Kuusia kasvatetaan myös kuivemmilla kasvupaikoilla.
- Puuston vaihtelua ylläpidetään. Aihkit säilytetään ja uusia jätetään kehittymään. Aliskasvosta ei yleensä käsitellä. Puuston ryhmittäinen rakenne säilytetään.
- Lahopuuta lisätään. Yksittäiset tuulenkaadot jätetään metsiin ja olemassa olevia järeitä lahopuita varotaan metsien käsittelyssä. Kolopuihin ja pökkelöihin ei kosketa. Puun korjuu pyritään tekemään talvella, jolloin tuulenkaadot ovat lumen alla.
- Täysin avoimia uudistusaloja ei tehdä.

Tavoitteeseen päästään käyttämällä monipuolisesti ja joustavasti eri hakkuutapoja sekä rajaamalla hakkuualat luontevasti maaston ja puuston mukaan. Hakkuissa edetään vähitellen ja vaiheittain välttäen jyrkkiä rajoja puustossa ja suoria linjauksia.

Reunavyöhykkeillä on suuri ekologinen ja maisemallinen arvo. Tärkeät reunavyöhykkeet, kuten puronvarret, vesistöjen rannat ja avosoiden laidat, jätetään uudistushakkuissa käsittelemättä. Kasvatushakkuissa reunavyöhykkeet voidaan käsitellä varoen ja käsittelyn voimakkuutta reunaa lähestyttäessä pienentäen. Reunavyöhykkeitä käsiteltäessä on tarkasteltava myös alueen tuulenkaatoriskiä. Soilla ei harjoiteta lainkaan metsätaloutta. Syrjävyöhykkeellä voidaan suorittaa varovaista metsänkäsittelyä metsikkökuvioilla, jotka eivät täytä boreaalisen luonnonmetsän kriteereitä. Käsittelyillä ohjataan puuston kehittymistä järeäksi luontoarvoja sisältäväksi metsäksi. Tavoitteena on alueen säilyminen erämaisena. Taimikonharvennus suoritetaan myöhäisessä vaiheessa, kun ylitiheys alkaa vaurioittaa taimikkoa. Taimikoille jätetään myös harventamattomia alueita. Har-

vennus- ja väljennyshakkuissa poistetaan vain eläviä puita ja lähinnä mäntyjä. Harventamattomia osia jätetään varsinkin kosteikoiden ympärille, soiden reunaan ja kuusikoihin. Hakkuut toteutetaan talvella. Retkeilyn ja maiseman kannalta tärkeimmiltä alueilta poistetaan järeimmät hakkuutähteet kuten latvukset.

7.6 Matkailun yritystoiminta

Leirintäalue

Leirintäalueen palveluita kehitetään karavaanareiden tarpeiden mukaan. Tarvittaessa leirintäalueelle rakennetaan lisää lomakämppiä.

Luontomatkailu ja ohjelmapalvelutoiminta sekä välinevuokraus

Matkailuun liittyvää toimintaa voidaan retkeilyalueella harjoittaa jokamiehenoikeudella, jos se tapahtuu alueen perustamistarkoitusta vaarantamatta. Metsähallituksen palvelurakenteisiin tukeutuva matkailun yritystoiminta vaatii käyttöoikeussopimuksen Metsähallituksen kanssa. Metsähallitus voi myöntää määräaikaislupia palvelurakenteiden käyttöön sellaiselle yritystoiminnalle, joka perustuu luonnonarvojen kestävään käyttöön. Yritystoiminta on toteutettava niin, ettei se heikennä yksityisasiakkaille tarjottavien tuotteiden laatua ja tarjontaa.

Luontomatkailua kehitetään yhdessä paikallisten matkailuyrittäjien kanssa tavoitteena asiakkaille tarjottavat monipuoliset palvelukokonaisuudet. Luontokasvatus pyritään liittämään osaksi luontomatkailupaketteja ja matkailuyrittäjien palvelua. Välinevuokrausta kehitetään asiakkaiden tarpeen ja kysynnän mukaan.

Retkeilyalueen ohjelmapalvelutoiminta keskitetään pääsääntöisesti Seipiniemen alueelle. Seipinniemeen voidaan rakentaa matkailua tukevia palvelurakenteita, kuten esimerkiksi eräleirejä sekä tiimi-/seikkailurata.

Kahvila–ravintola

Kahvila–ravintolapalvelut hoidetaan yrittäjäyhteistyön kautta. Myymäläpalvelujen kehittämisessä seurataan jatkuvasti asiakaspalautetta.

Kaavoitus

Tällä hetkellä tarvittava rakentaminen on toteutettu rakennus- ja poikkeusluvilla. Hossaan ja sen lähialueille laaditaan parhaillaan osayleiskaavaa, jossa määritellään rakentamisen sijoittuminen ja kerrosala. Kaavoitustyö on alkanut vuoden 2004 keväällä.

Vuokrakämpät ja -tontit

Eräkämppien laatutaso pidetään nykytasolla. Jatkonsalmen ja Tolosenvirran kämppiä kehitetään ryhmien ja yritysasiakkaiden tarpeisiin vanhaa kämppäkulttuuria vaalien.

Hossaan on tarvetta rakentaa lisää eräkämppiä. Rakentaminen keskitetään sellaisille rannoille, jotka ovat jo rakennettuja mm. Iso-Valkeinen, Jatkonjärvi, Lounaja, Öllöri, Huosiusjärvi ja Hossanjärvi.

Retkeilyalueelta on vuokrattu yhteensä neljä tonttia yksityisille, yrityksille ja yhteisöille. Kaikilla tonteilla on lomamökit. Tonttien vuokrasopimukset päättyvät vuosina 2002, 2004, 2006 ja 2010. Vuokrasopimukset pyritään päättämään suunnitelmakauden vuoden 2012 loppuun mennessä. Valtion retkeilyalueelta ei tulla jatkossa vuokraamaan uusia tonttialueita.

7.7 Liikenne ja liikkuminen

Jokamiehenoikeuksiin perustuva liikkuminen ja luonnontuotteiden kerääminen ovat sallittuja retkeilyalueella. Mahdollisista rajoituksista esim. pyöräilijöille ja ratsastajille päätetään alueelle tarvittaessa laadittavassa järjestyssäännössä. Epävirallisen säännön mukaan pyöräilijöiden tulee pysyä merkityillä poluilla.

Onkiminen, pilkkiminen ja läänikohtaisella vieheluvalla kalastaminen (kalastuslaki 8 §) ovat sallittuja muissa alueen vesissä paitsi Huosilammessa, Keihäslammessa, Hossalaislammissa, Kirkasvetisessä, Umpi–Valkeisessa, Kokalmuksella ja reittivesistöjen koski- ja virtapaikoissa. Tarvittaessa voidaan perustaa lisää alueita, joilla onkiminen, pilkkiminen ja läänikohtaisella vieheluvalla kalastaminen on kielletty.

Avotulen tekoon tarvitaan aina maanomistajan lupa. Tulenteko on sallittu ainoastaan sitä varten osoitetuilla nuotiopaikoilla. Polttopuuna tulee käyttää alueelle varattuja polttopuita. Metsäpalovaroituksen aikana tulenteko on kielletty. Jokamiehenoikeuksiin perustuva lyhytaikainen leiriytyminen on sallittu alueella lukuun ottamatta leirintäalueen ympäristöä yhden kilometrin säteellä.

Muut käyttöoikeudet

Kaikki jokamiestoiminnan ulkopuolella oleva toiminta on luvanvaraista ja perustuu lupaan tai sopimukseen. Sopimusmenettelyllä pyritään ohjaamaan yrittäjiä hyvien ja suojelualueille sopivien tuotteiden kehittämiseen sekä parantamaan tiedonkulkua ja yhteistoimintaa.

Moottoriveneen käyttö on sallittu ainoastaan Hossanjärvessä Mykräsalmeen asti ja verkkolupaan oikeutetuille Iso-Kukkurin–Lounajan välillä.

Retkeilyalueella voidaan järjestää Metsähallituksen luvalla kalastus- yms. kilpailuja sekä vaellus-, laturetki- ym. yleisötapahtumia, mikäli ne eivät ole ristiriidassa retkeilyalueen hoidon ja käytön päämäärien kanssa.

8 Luonto-opastus

Opastuksen päätehtäviä ovat alueen luonnon erityispiirteistä, luonnonsuojelusta sekä alueen tarjoamista mahdollisuuksista kertominen sekä alueella liikkumisen ohjaaminen ja opastaminen. Opasteilla pyritään edistämään myös asiakasvastuullista luonnonkäyttöä.

Luonto-opastuksen työvälineitä kehitetään eri työntekijäryhmien tarpeisiin. Oman henkilöstön koulutuksella parannetaan valmiuksia asiakkaiden opastamiseen. Opastuksen tasokkuuteen tullaan kiinnittämään erityistä huomiota.

Hossan luontokeskus

Luontokeskusta kehitetään edelleen Hossan retkeilyalueen ja Pohjois-Suomussalmen matkailun ”sydämenä”. Tähän pyritään mm. markkinoinnin tehostamisella ja laatuasioilla. Keskuksen merkitys tulee lisääntymään, sillä perustettavan Kalevalapuiston luontomatkailuaktiviteetit pyritään kanavoimaan Hossan retkeilyalueelle luontokeskuksen kautta. Keskeinen kehittämissuunta tulee olemaan myös Hossan liittäminen imagollisesti osaksi Kuusamon matkailua.

Luontokeskuksen tärkeimpiä kehittämiskohteita ovat laadukkaaseen ja lämpimään asiakaspalveluun liittyvät tekijät. Asiakaspalaute ohjaa luontokeskuksen kehittämistä. Metsähallitus asettaa luontokeskuksen toiminnalle tavoitteet ja tekee sitä koskevat suunnitelmat, joiden toteuttaminen voidaan järjestää myös ostopalveluina.

Hossan luontokeskus säilyy nykykäytännön mukaisesti osana Metsähallituksen asiakaspalveluketjua. Yhteistyö Kuusamossa sijaitsevan Karhuntassun palvelupisteen kanssa tulee korostumaan. Hossan luontokeskuksen rooli suhteessa muihin luontokeskuksiin määritetään erityisteeman kautta, joka tämän hetken tietämyksen mukaan tulee liittymään Kalevalapuistojen väliseen yhteistyöhön.

9 Opetus

Hossan retkeilyalue on opetuskohteena hyvin monipuolinen. Jääkausi, metsäluonto, luonnon käyttö ja historia yhdistettynä laadukkaisiin ja monipuolisiin ulkoilumahdollisuuksiin sekä majoitukseen tekevät alueesta ainutlaatuisen luontokoulukohteen.

Luontokeskuksessa on lainattavissa luonnon tutkimisessa ja kokemusten työstämisessä tarvittavia välineitä. Lisäksi alueelle on tehty kaksi opetusohjelmaa, joista voi rakentaa erimittaisia kokonaisuuksia leirikouluun tai päivävierailulle.

10 Tutkimus

Moilasenvaaran Natura-alueella on tehty kääväkäsinventointi syksyllä 1998. Hossan retkeily-alueelta ei ole kattavia lajistoinventointeja. Alue kuuluu Näljängän alue-ekologiseen suunnitelmaan, joka valmistui vuonna 2000. Kesällä 2001 on kartoitettu alueella olevat Euroopan unionin luontodirektiivin mukaiset priorisoidut luontotyypit: boreaaliset luonnonmetsät, aapasuot ja puustoiset suot. Metsähallitus edistää kaikkea alueen hoitoa ja käyttöä tukevaa tutkimusta.

Asiakastutkimus tehdään jatkossa 3–5 vuoden välein. Asiakaspalautetta kerätään jatkuvasti. Kävijämääriä seurataan säännöllisesti luontokeskuksessa ja retkeilyalueella. Metsien käsittelyssä toimenpidesuunnittelun yhteydessä arvioidaan lajistoselvitysten tarve

Suunnitelma tulee tarkistaa, jos alueiden jatkotutkimuksissa ilmenee uusia luonnonsuojelullisia vaatimuksia tai kävijämäärissä tapahtuu olennaisia muutoksia. Tarkistus tehdään kuitenkin viimeistään vuonna 2012.

11 Toimenpidesuunnitelmat

Erillissuunnitelmia laaditaan Metsähallituksen ympäristö- ja laatukäsikirjan mukaisesti mm. jätehuollosta, nykyisten rakenteiden kunnostamisesta ja uusien palvelurakenteiden rakentamisesta. Toteutuksen suunnittelu tapahtuu tulosalueiden vuosittaisen toiminnan suunnittelun yhteydessä. Suunnitelman päivityshetkellä ei ole tiedossa sellaisia alueen hoitoon ja käyttöön liittyviä asioita, jotka vaatisivat erityissuunnitelmien laadintaa.

HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

12 Hallinnan ja hoidon järjestäminen

Alueen hallinto Metsähallituksessa perustuu tiiviiseen yhteistyöhön eri tulosalueiden välillä. Suunnitelman päivittämisen yhteydessä on katsottu tarpeelliseksi, että tulosalueiden edustajat kokoontuvat kaksi kertaa vuodessa tarkastelemaan suunnitelman toteutumista sekä arvioimaan vuosittain laadittavia yksiköiden toimintasuunnitelmia retkeilyalueen osalta. Toimintojen nykyinen roolijako on seuraava:

Metsätalous
- metsien hoito ja käsittely, yhteistyössä luontopalveluiden kanssa
- maankäyttöön liittyvät vuokrasopimukset (mm. poronhoidon rakenteet)

Luontopalvelut
- Metsähallituksen asiakaspalvelu ja opastaminen
- Hossan luontokeskuksen toiminnot
- yhteiskunnalliset retkeilypalvelut
- hoidon ja käytön suunnittelu

Villi Pohjola
- metsästysjärjestelyt
- kalastus
- leirintäalue
- vuokrakämpät
- sukellustoiminta
- luontomatkailun tuotteiden kehittely ja toteutus

Laatumaa
- kaavoitus.

Alueen huolto järjestetään Metsähallituksen ympäristöjärjestelmän ja kestävän kehityksen ohjeita noudattaen. Jätehuollossa painotetaan kävijöiden omatoimisuutta siten, että he tuovat jätteensä pois maastosta ja lajittelevat ne sitä varten rakennetuissa keruupaikoissa (roskaton retkeily).

Alueen yleistä valvontaa kehitetään yhdessä erätarkastajien kanssa. Metsähallituksen henkilöstö hoitaa alueen valvontaa muun työnsä ohessa. Metsähallituksen erätarkastajat laativat vuosittain alueiden valvontasuunnitelmat, joita toteutetaan yhteistyössä Metsähallituksen ja viranomaisten kanssa. Alueelle laaditaan järjestyssääntö, mikäli alueen hoito sitä käytännössä edellyttää.

13 Yhteistyö

Toiminta retkeilyalueella perustuu Metsähallituksen sisäiseen yhteistyöhön sekä ulkoisten kumppaneiden ja viranomaistahojen väliseen tiiviiseen kanssakäymiseen. Hoito- ja käyttösuunnitelmaa laatineen projektiryhmän mukaan retkeilyalue liittyy kiinteästi lähialueen matkailuun, suojelualueverkostoon ja osin valtakunnallisiin yhteistyökuvioihin.

Hossan retkeilyalueeseen rajoittuu Kuusamon kunnan puolella sijaitseva Julma-Ölkyn rotkokanjoni, mikä lisää retkeilyalueen mahdollisuuksia matkailutoiminnassa. Julma-Ölkky on Metsähallituksen hallinnassa.

Etelä-Kuusamon tulevat suojelualueet ovat kytkennässä retkeilyalueidenkin toiminnallisiin ratkaisuihin etenkin Hossan kannalta. Suunnitelmissa on retkeilyreitti Iivaarasta Hossaan. Näränkään on rakenteilla (entisöitävänä) erämaatila luontomatkailun, retkeilyn ja opetuksen tarkoituksiin. Retkeilyreitti Hossasta Närängän tilalle laajentaa nykyistä reittikokonaisuutta. Tällä hetkellä Etelä-Kuusamon uusille alueille tehdään säädösvalmistelutyötä sekä hoito- ja käyttösuunnitelmaa. Näissä suunnitelmissa tuodaan esille myös Hossan tarjoamat palvelut.

Imagomielessä Hossan retkeilyalueen yhdistäminen Kuusamon matkailuun luo selkeän mahdollisuuden alueen kehittämiselle, sillä matkailussa Kuusamo mielletään kuuluvaksi maamme kiistattomaan eliittiin. Toisaalta Kuusamon näkökulmasta Hossan alue tarjoaa hyvin toteutetun infrastruktuurin ansiosta lisäarvoa myös Kuusamon ja Koillismaan matkailulle.

Suomussalmen kunnan itärajalla sijaitsevat luonnonsuojelualueet sekä vanhojen metsien suojeluohjelmakohteet muodostavat Suomen puoleisen osan Kalevalapuistosta. Karjalan puolelle ollaan perustamassa laajaa yhtenäistä Kalevalan kansallispuistoa. Kalevalapuiston perustamistarkoitus on luonnonsuojelun lisäksi luonto- ja kulttuurimatkailu. Tavoitteena on purkaa puistopariin kohdistuvia matkailupaineita Hossan retkeilyalueelle, jossa monipuolisetkin luontomatkailun tarpeet on mahdollista toteuttaa laadukkaasti ja luontoa mahdollisimman vähän kuormittavalla tavalla.

Hossan retkeilyalueen läheisyydessä sijaitsee Kylmäluoman retkeilyalue. Tämä on selvä vahvuustekijä, kun alueiden palveluita kehitetään toisiaan tukeviksi. Vuonna 2001 molemmilla alueilla tehdyn kävijätutkimuksen tietojen perusteella kävijäprofiili on hyvin erilainen Hossassa ja Kylmäluomalla. Tämä antaa hyvän pohjan palveluiden suunnittelulle ja tuottamiselle.

Ukkohallan ja Paljakan matkailualueet ovat keskeisiä painopistealueita luontopalveluiden toiminnassa Kainuussa. Alueiden toiminta perustuu vahvasti talvimatkailuun. Hossan retkeilyalueen toiminta painottuu puolestaan kesäkuukausiin, talven ollessa sitäkin hiljaisempi. Molemmilla alueilla on panostettu vahvasti infrastruktuurin toteutukseen.

14 Resurssit ja aikataulu

Suunnitelma on voimassa vuoteen 2012 saakka. Vuosittaisissa toimintasuunnitelmissa kohdennetaan resurssit siten, että Hossan retkeilyalueen ylläpito ja kehittäminen tapahtuu hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti.

15 Suunnitelman vaikutusten arviointi

15.1 Vaikutukset Natura-alueen suojeluarvoihin

Hossan retkeilyalueella ja Moilasenvaarassa on kahta metsäistä Natura-luontotyyppiä: boreaalista luonnonmetsää ja harjumetsää. Kuviot, jotka on määritetty boreaaliseksi luonnonmetsäksi, jäävät kokonaan metsätalouden ulkopuolelle. Boreaalisen luonnonmetsän määrä ei tule siten vähenemään nykytilanteesta. Lisäksi boreaalisen luonnonmetsän edustavuus paranee ajan myötä. Koska metsänkäsittely on varovaista ja se tehdään erityisohjein, on todennäköistä, että boreaalisen luonnonmetsän kokonaismäärä kasvaa tulevaisuudessa.

Moilasenvaaran kääväkäsinventoinnissa löydettiin neljä erityisesti suojeltavaa kääväkäslajia: kalkkikääpä, sopulinkääpä, sitruunakääpä ja lohkokääpä. Esiintymispaikat ovat boreaalisen luonnonmetsän kuvioilla, joilla ei tehdä metsätaloustoimia. Muista uhanalaisista kääpälajeista Moilasenvaarasta on löytynyt runsaasti riekonkääpää, sirppikääpää ja hentohaprakääpää. Kaikista näistä lajeista on yli 20 havaintoa. Suurin osa Moilasenvaaran metsistä on määritetty boreaaliseksi luonnonmetsäksi, joten on oletettavaa, että lajisto tulee säilymään. Kuvioilla, jotka eivät tällä hetkellä täytä boreaalisen luonnonmetsän kriteereitä, tehdään tarvittaessa lajistoselvityksiä toimenpidesuunnittelun yhteydessä.

Harjumetsien luonnonarvot Hossassa eivät perustu kasvillisuuteen, koska se ei poikkea ympäröivien metsien kasvillisuudesta, vaan itse harjumuodostumiin ja niiden maisema-arvoon. Ne harjumetsät, jotka on määritetty myös boreaaliseksi luonnonmetsäksi, ovat kokonaan metsänkäsittelyn ulkopuolella. Muissa harjumetsissä on maiseman huomioonottava ja maisemaa parantava metsänkäsittely mahdollista. Toimenpiteet eivät vaaranna harjumetsien luontoarvoja.

Alueella on aapasoita, puustoisia soita, vaihettumissoita ja lähdesoita. Suot ovat kokonaisuutena lähes luonnontilaisia. Soille voi kohdistua ainoastaan ennallistavia toimenpiteitä. Soiden luonnonarvot tulevat säilymään.

Suurin osa alueen vesistöistä kuuluu Natura-luontotyyppiin ”karut kirkasvetiset järvet”. Lisäksi alueella on humuspitoisia järviä ja lampia, pikkujokia, puroja ja lähteitä. Vesistöt ovat suhteellisen luonnontilaisia. Kirjolohta on istutettu ainoastaan umpivesiin. Ilmeisesti istutuksilla ei ole vaikutusta lampien luontaiseen kalakantaan eikä vaikutusta myöskään veden laatuun ole havaittu. Kalaistutuksilla ja muilla retkeilyalueen toiminnoilla ei ole ollut merkittäviä ympäristövaikutuksia vesistöihin. Koska toimintoihin ei tule muutoksia, niin oletettavasti ympäristövaikutuksetkaan eivät tule lisääntymään.

Alueella tavataan luontodirektiivin liitteen II lajeista: susi, karhu, ahma, ilves ja saukko. Liitteen II lajit ovat Euroopan unionin tärkeänä pitämiä lajeja, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoiminen alueita (Natura 2000 -alueet). Kuitenkin poronhoitoalueella sekä susi että ilves katsotaan kuuluvan liitteen V lajeiksi, mikä tarkoittaa, että niiden pyynti on säänneltyä ja sallittua myös Natura-alueilla. Hoito- ja käyttösuunnitelmalla on vähän vaikutusta näiden lajien suojelun tasoon. Kokonaisuutena Hossan retkeilyalue tulee säilyttämään erämaisen luonteensa. Lisäksi alueen erämaisimmat osat on erotettu syrjävyöhykkeeksi. Näillä peruslinjauksilla on todennäköisesti myönteinen vaikutus useiden edellä mainittujen lajien elinmahdollisuuksiin alueella.

Tällä hetkellä alueen kuluminen on siedettävissä rajoissa. Liikkumisen jäljet näkyvät, mutta aluetta ei voi sanoa pahasti kuluneeksi. Näkyvintä kuluminen on niiden lampien rannoilla, jonne on

istutettu kaloja. Kulumisen taso näyttää vakiintuneen, vaikka kävijämäärät ovat kasvaneet. Maaston kuluneet alueet eivät ilmeisesti laajene, vaikka käyttö edelleen lisääntyisikin suunnitelmassa oletetulla tasolla.

Euroopan unionin luontodirektiivissä määritetyt priorisoidut luontotyypit, boreaaliset luonnonmetsät, puustoiset suot ja aapasuot, jäävät kaiken metsänkäsittelyn ulkopuolelle. Myöskään muita alueen luontoarvoja heikentäviä toimia ei sallita. Tässä suunnitelmassa esitetyt ratkaisut eivät heikennä alueen luontoarvoja eivätkä lajiston elinympäristöjä alueella.

15.2 Taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset

Hossan kehittämisellä on sekä suoria että epäsuoria taloudellisia vaikutuksia retkeilyalueelle ja sen lähialueille sekä Suomussalmen kunnalle ja sen väestölle. Kävijämäärien lisääntyminen ja paikallisten palvelujen käyttäminen lisäävät alueella toimivien yrittäjien tuloja ja epäsuorasti verotuksen kautta myös kunnan tuloja. Työtehtävissä paikallisuuden suosiminen mahdollistaa uusien työpaikkojen synnyn, mikä puolestaan vaikuttaa positiivisesti paikallisen väestön hyvinvointiin. Monipuolinen ja laadukas retkeilyalue on paikkakunnalle ja sen lähialueille myös arvokas lisä asukkaiden virkistäytymismahdollisuuksien kannalta.

Hyvin toimiva yhteistyö alueen eri käyttömuotojen kanssa vahvistaa Metsähallituksen imagoa. Samalla suunnitelman toteuttaminen antaa uutta sisältöä valtion retkeilyalueilla. Kuuluminen Natura 2000 -verkostoon heikentää metsienkäsittelymahdollisuuksia taloudellisessa mielessä. Metsien erilainen käsittelymalli alueen eri osa-alueilla tuo sen sijaan uutta tietoa ja kokemusta metsienkäsittelytapoihin.

Lähteet

Airaksinen, O. & Karttunen, K. 1998. Natura 2000 -luontotyyppiopas. – Ympäristöopas 46. Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 194 s.

Ala-Risku, R. 2001. Kalkkikäävän (*Antrodia crassa*) esiintymien nykytila ja suojelutarve Kainuussa. – Ekologian ja systematiikan laitos. Helsingin yliopisto. 27 s. + 7 liitettä

Junninen, K. 1998. Kääpälajistoselvitys, Moilasenvaaran alue, Suomussalmi. – Moniste. Metsähallitus, luontopalvelut, Suomussalmi 5 s. + 1 liite

Karinkanta, V- M. 1999. Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat harjut Kainuussa. – Kainuun ympäristökeskus. Kajaani. 168 s.

Metsähallitus 1992a. Hossan retkeilyalue – Metsähallitus. 64 s.

— 1992b. Hossan retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelma. – Metsähallitus, luontopalvelut. Suomussalmi. 15 s.

— 2001. Hoito- ja käyttösuunnittelun ohje. – Luonnos. Metsähallitus, luontopalvelut, Vantaa.16 s.

Möttönen, S., Holappa, A., Isokääntä, O., Tauriainen, I. & Vainio, M. 2000. Näljängän alueekologinen suunnitelma. – Metsähallitus, Kainuun alue.

Rassi, P., Itkonen, P., Lindholm, T. & Salminen, P. (toim.) 1996. Vanhojen metsien suojelu Pohjois-Suomessa. Vanhojen metsien suojelutyöryhmän osamietintö III. – Ympäristöministeriö, Suomen ympäristö 30:1–108.

—, Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 432 s.

Sillman, M. & Sillman, S. 1999. Hossan luontokeskuksen laajennuksen ja osittaisen peruskorjauksen hankesuunnitelma. – Metsähallitus, luontopalvelut, Suomussalmi. 9 s.

Suomussalmi. 2001. Suomussalmen kunta: http//:www.suomussalmi.fi/info,12.7.2001.

Valtioneuvoston päätös 758/79 Hossan ja Kylmäluoman retkeilyalueiden perustamisesta

Valtioneuvoston päätös 20.8.1998 Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkoston Suomen ehdotuksen hyväksymisestä.

Valtioneuvoston päätös 8.5.2002 Euroopan unionin Natura 2000 -verkoston Suomen ehdotuksen täydentämisestä.

Väkevä Tauno. 1983 Historiikkia Kiannan hoitoalueesta. – Moniste. Metsähallitus, metsätalous, Suomussalmi. 5 s.

Ympäristöministeriö 2000. Natura 2000 -verkoston tavoitteet, oikeusvaatimukset ja toteuttaminen. Osoitteessa: http://www.vyh.fi/luosuo/n2000/oikeus3.htm, 2.11.2001.

606/1973	Ulkoilulaki
848/1990	Poronhoitolaki
615/1993	Metsästyslaki
1096/1996	Luonnonsuojelulaki
1093/1996	Metsälaki

Osallistaminen ja yhteistyö Hossassa

Suunnitelman laadinnassa osallistaminen oli keskeisessä asemassa. Keinoina käytettiin suoria kyselyitä ja yleisötilaisuuksia. Lisäksi Metsähallitus osallistui Suomussalmen kunnan vetämään Hossan matkailustrategian laadintaan. Suunnitelman pohjaksi tehtiin laaja kävijätutkimus Hossan retkeilyalueelle sekä järjestettiin sidosryhmävierailuita ja esittelytilaisuuksia.

Yleisön ja sidosryhmien osallistaminen

Suunnitelman laadinnan alkuvaiheessa keskeisille sidosryhmille lähetettiin kyselylomake, jossa sidosryhmien mielipiteitä ja ajatuksia kartoitettiin Hossan hoito- ja käyttösuunnitelman uudistamista varten. Tärkeimmiksi kehittämiskohteiksi sidosryhmät katsoivat markkinoinnin tehostamisen, asiakaspalvelun ja yhteistyön kehittämisen, retkeilypalveluiden laadun nostamisen ja ohjelmapalvelutoiminnan kehittämisen. Kehittämisen haluttiin tapahtuvan paikallisen väestön työ- ja elinmahdollisuuksien parantamisen ja luonnonsuojelun ehdoilla.

Hossan vahvuuksiksi sidosryhmät kokivat erämaisen luonnon, monipuoliset käyttömahdollisuudet ja kattavan palveluvarustuksen. Ongelmina he pitivät alueen huonoa tunnettavuutta, syrjäistä sijaintia ja heikkoja julkisen liikenteen yhteyksiä. Valtaosa sidosryhmistä oli sitä mieltä, että Hossan retkeilyalueella tulee kehittää jokamiesretkeilyä ja liiketoimintaa rinta rinnan. Kirjallisesti osallistettuja sidosryhmiä oli 20. Ryhmät olivat

- Suomussalmen kunta
- Kainuun liitto
- Kainuun TE -keskus
- Suomen CP-liitto
- Invalidiliitto ry
- Kainuun partiolaiset
- Oulun Ev.lut. srk
- Kainuun ympäristökeskus
- Suomussalmen työvoimatoim.
- MH Neuvottelukunta
- Hossa-Irnin paliskunta
- Suomussalmen rajavartioalue
- Hossan Lomakeskus
- Kuusamon kaupunki
- Ylä-Kainuun Luonto ry
- Kainuun riistanhoitopiiri
- Hossa-Selkoskylä kyläseura ry
- Kainuun Luonnonsuojelupiiri
- Kainuun metsäkeskus
- Kainuun kalamiespiiri.

Joulukuussa 2000 pidetyssä yleisötilaisuudessa korostuivat retkeilyalueen latuverkostoon liittyvät kysymykset. Latujen ylläpitoon ei oltu täysin tyytyväisiä. Tilaisuudessa korostui myös eri tahojen välisen yhteistyön kehittämistarve Hossan alueella, mikä markkinoinnin ohella koettiin tällä hetkellä puutteelliseksi.

Keväällä 2001 keskeisille sidosryhmille järjestettiin maastoretkeily, jossa keskityttiin Hossan retkeilyalueen luontotyyppeihin ja metsienkäsittelyyn. Kesällä Natura 2000 -luontotyyppien

määrittämistä tarkennettiin Malahviassa käydyn maastoretken yhteydessä (Ympäristöministeriö, Metsäntutkimuslaitos ja Metsähallitus). Retkeilyalueen suunnitelmaa esiteltiin Metsähallituksen neuvottelukunnalle joulukuussa 2001 ja 2002.

Hossa-strategia

Hossan hoito-ja käyttösuunnitelman laadinnan rinnalla valmisteltiin Hossan alueelle matkailustrategia vuosina 2000–2001. Strategiatyötä veti Suomussalmen kunta ja laadintaan osallistuivat Hossan ja Martinselkosen alueen matkailuyrittäjät sekä alueen muut keskeiset toimijat. Työ tuki erinomaisesti suunnitelman päivitystä sekä lisäsi tiedonkulkua alueen toimijoiden kesken.

Strategian tehtävänä on tukea alueen pitkän tähtäimen suunnittelua osana Suomussalmen ja Kainuun matkailua. Hossan strategia nojaa Kainuun maakunnan ja Suomussalmen kunnan visioihin ja strategioihin.

Hossa-strategian mukaan alueella tehtävät toimenpiteet perustuvat tutkittuun tietoon. Tutkimuksessa hyödynnetään alan ammattilaisia, oppilaitoksia ja yliopistoja. Kehittämistoimenpiteille laaditaan mittarit, joiden avulla voidaan seurata kehitystä ja edelleen määrittää ohjaus- ja kehittämistoimenpiteitä.

Hossan metsien hoitomenetelmät

Taimikonhoito

Taimikonhoidolla säädellään syntyneen taimikon tiheyttä ja puulajisuhteita. Tavoitteena on nopeuttaa kasvatettavien puiden kehitystä ja samalla säilyttää biologinen monimuotoisuus ja eliörikkaus. Puulajivalinnoilla monipuolistetaan metsämaisemaa. Tiheiden taimikoiden harvennus on eduksi myös porotaloudelle. Taimikoissa sallitaan ryhmittäisyys ja eri-ikäisyys. Puulajivaihtelua aikaansaadaan jättämällä lehtipuita kaikille kasvupaikoille. Parhailla kasvupaikoilla voi koivun osuus olla huomattava. Haapa, raita, leppä, pihlaja ja kataja säästetään. Myös kehityskelpoiset kuuset jätetään kasvamaan. Tavoitetiheys määritellään kuviokohtaisesti ja kohteen erityispiirteet huomioimalla.

Taimikonhoito tehdään, kun puut ovat 3–5 metrin pituisia. Lehtipuita suositaan. Kasvatushakkuilla ohjataan puuston kehittymistä puistomaiseksi ja järeäksi ja samalla edistetään erirakenteisuuden syntymistä ja luontaista uudistumista. Väljennyshakkuita voidaan suorittaa 3–4 kertaa kiertoajan kuluessa. Kuusi hyväksytään sekapuuna myös kuivilla kankailla.

Uudistamisikä on vähintään 180 vuotta. Metsät uudistetaan pääsääntöisesti luontaisesti, tai syntyneitä taimikoita vapauttamalla. Luontainen uudistaminen tapahtuu siemenpuiden tai reunametsän siemennyksen avulla. Reunametsän siemennyksessä on huomioitava, että metsälaki vaatii alle 50 metrin kaistan kunkin reunan siemennykselle. Uudistaminen voidaan suorittaa myös männyn kylvöä hyväksi käyttäen. Taimettumisen edistämiseksi ja monimuotoisuuden lisäämiseksi siemenpuualue voidaan myös kulottaa, mikäli alalla ei ole vaihtuvaa taimiainesta.

Uudistaminen

Uudistusalan kokovaikutus arvioidaan lähinnä näkemäalueen avulla. Yksittäinen näkemäalue pyritään rajoittamaan 1–2 ha:iin. Uudistushakkuukuvioille jätetään mieluummin ryhmiin säästöpuita sekä aihkeja, keloja, ylispuita, puiden erikoismuotoja ja pökkelöitä. Säästöpuita jätetään kaksinkertainen määrä talousmetsiin verrattuna, 15–20 m^3/ha. Säästöpuuston jättämisessä korostetaan myös maisema-arvoja. Myrskytuhojen vaara otetaan huomioon kuvion rajauksia suunniteltaessa. Vesistöjen rantavyöhykkeet ja harjumetsät jätetään kokonaan luonnontilaan tai käsitellään hyvin varovaisesti. Retkeilyn ja maiseman kannalta tärkeimmiltä alueilta poistetaan järeimmät hakkuutähteet, kuten latvat. Puutavaran metsä- ja jatkokuljetus tehdään lumettomana aikana vain poikkeustapauksessa. Maanpintaa ei muokata koneellisesti. Soita ei hakata eikä lannoituksia suoriteta.

Uudistusalan raivausta ei yleensä tarvita. Se voidaan tehdä, jos sen arvioidaan edistävän olennaisesti männyn uudistumista tai se parantaa maisemaa. Mikäli raivaus tehdään, tulee hakkuualalle luoda pienipiirteistä vaihtelua. Riistalle ja muulle eläimistölle jätetään ravintokasveja ja suojaavia tiheikköjä. Metsolle tärkeitä alikasvoskuusia ei poisteta hakkuiden yhteydessä eikä uudistusaloja raivattaessa.

Maankäsittelyllä nopeutetaan ja varmistetaan uuden puusukupolven syntymistä. Tässä tarkoituksessa uudistusaloja voidaan kulottaa. Siemenpuualojen kulotusta käytetään, mikäli pääosa siemen- ja säästöpuista voidaan säilyttää elävinä. Kulotuksessa jäljitellään metsäpaloja, mikä merkitsee sitä, että kaikissa kohteissa ei pyritä täysin kattavaan kunttakerroksen polttamiseen. Maanpintaa ei muokata koneellisesti. Karukkokankaita ja kuivia kankaita, jotka ovat jäkälämaita, ei kuloteta.

Luontaisen uudistamisen varmistamiseksi siemenpuuala voidaan kylvää käyttäen paikallista männyn siementä. Mahdollisia menetelmiä ovat hajakylvö ja suunnattu hajakylvö viirukylvönä. Tavoitteena on, että tulevaan taimikkoon saadaan syntymään vähintään 5000 tainta hehtaaria kohti. Kylvöä käytetään kohteissa, joissa luontaisen uudistamisen mahdollisuus on menetetty esimerkiksi laaja-alaisen myrskytuhon vuoksi. Viljelyä voidaan käyttää myös kohteissa, joiden taimettumista pidetään epätodennäköisenä tai sen katsotaan vievän kohtuuttoman kauan. Näissäkin kohteissa jätetään siemen- tai säästöpuita varmistamaan uudistumisen onnistuminen.

Harvennushakkuu

Harvennushakkuiden yleisenä tarkoituksena on vapauttaa kasvutilaa metsikön parhaille, elinvoimaisimmille ja taloudellisesti arvokkaimmille puille. Samalla poistetaan sairaita ja huonolaatuisia puita. Laajoilla kuvioilla jätetään käsittelemättömiä vyöhykkeitä tai isompia puuryhmiä, jotka lisäävät monimuotoisuutta ja turvaavat erämaisuutta. Jo harvennusvaiheessa ajatellaan uudistettaessa jätettäviä puuryhmiä. Kasvunsa jo lähes lopettaneita aihkeja jätetään ikääntymään edelleen, mikäli niitä on. Keloja jätetään. Ryhmittäisyyttä ja eri-ikäisyyttä suositaan. Sekametsärakenne säilytetään lehtipuustoa suosimalla. Erityisesti rauduskoivua jätetään kasvamaan mahdollisimman paljon. Alaharvennusperiaate ts. kilpailussa häviölle jääneiden puiden poistaminen on kuitenkin pääperiaate myös retkeilyalueella.

Väljennyshakkuu

Väljennyshakkuiden tarkoituksena on valmistaa puustoa ja maaperää uudistamiseen. Vanhahkot, usein vielä terävälatvaiset sulkeutuneet metsiköt, joissa puumäärä on riittävä, väljennetään poistamalla osa kasvussa jälkeen jääneistä huonokuntoisista puista. Kasvamaan jäävät hyväkuntoiset puut reagoivat lisääntyneeseen tilaan vahvistamalla juuristoaan, tyveään ja latvustoaan. Puiden tuulenkestävyys lisääntyy ja latvusten kyky tuottaa käpyjä paranee. Taimettuminen pääsee alkuun vapautuneen kasvutilan, maanpinnan rikkoutumisen ja lisääntyvän siementuotannon seurauksena.

Viimeisessä väljennyshakkuussa valitaan 300–400 puuta hehtaarille kasvamaan. Varsinaiset uudistushakkuut seuraavat aikaisintaan vuosikymmenen päästä. Kuten harvennushakkuissa myös väljennyshakkuissa säästetään kuuset, lehtipuita sekä taimiryhmät. Samoin säästetään aihkit, keloja ja keloutumassa olevia puita. Laajoilla kuvioilla jätetään käsittelemättömiä vyöhykkeitä tai isompia puuryhmiä, jotka lisäävät monimuotoisuutta ja turvaavat erämaisuutta. Myös uudistettaessa jätettäviä säästöpuuryhmiä ajatellaan. Käsittelemättä jätetään myös pienialaiset kosteikot, katajikot ja lehtipuuryhmät. Suon ja kankaan vaihettumisvyöhykkeelle jätetään käsittelemätön vyöhyke tai tiheämpi puusto.

Väljennyshakkuu taimettumisaukoin (pienaukoin)

Käytetään metsiköissä, joissa halutaan erityisesti edistää taimettumista osalla aluetta ennen varsinaista uudistushakkuuta tai luoda kasvutilaa jo olemassa oleville taimiryhmille. Käsittelyllä myös monipuolistetaan metsän rakennetta ja luodaan mahdollisuuksia monipuolisten hakkuumenetelmien käytölle tulevaisuudessa. Väljennyshakkuu taimettumisaukoin turvaa metsän peitteellisyyden, parantaa metsän maisema-arvoa ja edistää metsän muita käyttömuotoja jatkovaiheen hakkuissa.

Uudistushakkuut

Metsiköt uudistetaan luontaisesti. Siemenpuuasentoon hakatut männiköt voidaan tarvittaessa kylvää uudistamisen varmistamiseksi. Siemenpuuhakkuissa jätettävän puuston määrään vaikuttavat toisaalta metsän monimuotoisuuteen ja maisemakuvaan liittyvät asiat ja toisaalta tulevan metsän

aikaansaamisen turvaaminen. Siemen- ja säästöpuiden määrää harkittaessa otetaan huomioon myös metsän monimuotoisuus ja maisema-arvot. Siemen- ja säästöpuiden määrä saattaa vaihdella samankin metsikkökuvion sisällä, ja eri hakkuutapoja sovelletaan joustavasti.

Siemenpuut valitaan metsikön elinvoimaisista ja hyvälaatuisista puista. Mikäli lähtöpuustossa on aihkeja, ne jätetään. Uudistusalalle jätetään myös koivuja, keloja ja muita kuolleita puita säästöpuiksi. Säästöpuut pyritään jättämään kahden tai useamman puun ryhminä, jolloin niiden haittavaikutus uuden puusukupolven kehitykselle on vähäisin ja ne elävöittävät maisemaa paremmin kuin yksittäiset puut. Eläviä ja kuolleita säästöpuita jätetään uudistushakkuissa 15–20 m^3/ha. Siemenpuualat voidaan kulottaa.

Siemenpuuhakkuu I

Menetelmää käytetään sulkeutuneissa männiköissä, joissa ei ole taimia riittävästi. Siemenpuiksi valitaan 80–120 puuta hehtaaria kohti. Keskeinen tavoite siemenpuualoja rajattaessa on metsäalueen säilyminen mahdollisimman ehjänä ja kauempaa katsottuna luonnollisen näköisenä. Täten hakattavat alueet tulee rajata maastoa myötäillen, jolloin niistä tulee vaihtelevan kokoisia ja muotoisia. Uudistusalan koko sovitetaan ympäristön ja maiseman mukaan.

Siemenpuuhakkuu II

Hakkuutapaa käytetään uudistamisen jatkovaiheena tai muuten riittävästi taimettuneilla alueilla uudistumisen varmistamiseksi. Uudistusalalle valitaan 30–50 jätettävää siemen- ja maisemapuuta hehtaaria kohti.

Uudistushakkuu luontaiselle reunametsän siemennykselle

Käytetään kohteissa, joissa on luontaista taimiainesta ja joissa maaston topografia, kasvupaikka, maalaji ja uudistamiskuvion muoto mahdollistavat taimettumisen kohtuullisessa ajassa reunametsän elinvoimaisista puista. Uudistamiskuvion muoto on pitkulainen. Alalle jätetään aihkit, maisemapuita ja eläviä ja kuolleita säästöpuita.

Pienaukkohakkuu luontaiselle uudistamiselle

Hakkuutapaa voidaan käyttää sekä sellaisissa metsiköissä, joissa vallitsevan puuston alle on jo syntynyt aukkopaikkoihin taimiainesta, että metsiköissä, joiden rakennetta halutaan monipuolistaa. Pienaukot, joiden koko on yleensä pienempi kuin 0,5 ha sijoitetaan puuston, maaston ja maiseman mukaan muotoillen. Metsikön tiheydestä riippuen pienaukkojen välialueet voidaan myös väljentää.

Pienaukoilla luodaan kasvutilaa ryhmittäin syntyneelle taimiainekselle tai alikasvokselle. Taimettumattomissa metsiköissä pienaukoilla pyritään edistämään taimettumista ja samalla monimuotoistamaan metsikön rakennetta.

Siemenpuiden poisto ja ylispuuhakkuu

Siemenpuut voidaan poistaa, kun syntynyt taimikko on kehityskelpoinen ja vähintään yhden metrin pituinen. Mikäli siemen- tai ylispuiden määrä on vähäinen, ne jätetään. Sopiviin kohtiin jätetään aihkien lisäksi yksittäin tai muutaman puun ryhmiin maisemallisesti merkittäviä puita ja keloja.

Mitä nuoremman taimikon päältä ylispuita poistetaan, sitä enemmän jättöpuita jätetään. Erämaisuuden säilyttäminen ja maisemalliset näkökohdat edellyttävät, että ylispuuhakkuualan koko rajoitetaan alueen kokonaisuuteen sopivaksi.

Erirakenteisen metsän hakkuu

Silloin, kun puusto on ryhmittäin vaihtelevan rakenteista ja erikokoiset puut ovat latvuksiltaan elinvoimaisia tai ainakin elpymiskykyisiä, käytetään erirakenteisen metsän hakkuuta. Tässä hakkuutavassa yhdistyvät metsän kasvatus ja uudistaminen. Puita taimista tukkirunkoihin jätetään kasvamaan. Hakkuussa poistetaan tapauskohtaisesti niukasti kasvunsa jo lähes lopettaneita ylispuita, kuolleita puita sekä harvennetaan tiheitä puuryhmiä. Aukkoihin jätetään 80–120 kookasta siemenpuuta hehtaaria kohti.

Hossan leimikon hakkuuohje (esimerkki vuodelta 2001)

Korjuun tavoitteena on retkeilymaiseman parantaminen, luonnon monitoimisuuden ja puuston elinvoimaisuuden lisääminen sekä tiheydeltään ja pituudeltaan vaihteleva metsä.

- Poistetaan vain mäntyjä.
- Säästetään lehtipuut, kuuset, kilpikaarnamännyt, erityisen suuret puut ja maalimerkinnöillä merkityt puut.
- Kelot, aihkit, aikaisemman puusukupolven (aps) puut, kolopuut, hakomispuut, pesäpuut, maapuut, pökkelöt, pahkapuut ja muuten erikoiset puuyksilöt sekä pensaat ja katajat jätetään retkeilyalueella niin kuin talousmetsäalueillakin tehdään (koskee myös ajouria).
- Jätetään pieniä alueita ja puuryhmiä kokonaan käsittelemättä.
- Vastaavasti voidaan tehdä aarin parin aukkoja.

- Jos latvus on toispuoleinen rinnakkain kasvamisen takia, jätetään tai poistetaan molemmat puut. Näin syntyy ryhmittäisyyttä ja muotopuolilatvuksia ei jää näkyviin.
- Hyville kuusille, komeille puuyksilöille, lehtipuille ja katajapensaille voidaan tehdä tilaa.
- Katkaisu maan rajasta.
- Korjuun takia kallellaan olevia puita ei jätetä.
- Merkityille ja merkitsemättömille poluille ja latu-urille sekä suurten kivien, suurimpien maapuiden, vanhojen kantojen ja juurakoiden sekä vanhan poroaidan yms. päälle ei saa jäädä hakkuutähteitä. Vanhaa poroaitaa ei myöskään rikota.
- Poroaita-alueen käsittelyyn on erilliset ohjeet
- Merkittyjen polkujen näköpiiristä ja poroaita-alueelta korjataan läpimitaltaan yli 2 cm puuaines.
- Kasaus niin, että puut eivät ole maata vasten (aluspuut tai lunta riittävästi).

Ajourat
- aukaistaan normaalileveydeltä
- max suora 40 m
- mutkia puoleen ja toiseen
- ajourat raivataan
- kierretään vanhat kannot, juurakot, maapuut, säästettävät puuyksilöt, pensaat, kosteat painanteet
- ajouria ei tehdä polkuja pitkin
- ajouria tehdään tarpeellinen, mutta mahdollisimman vähäinen määrä
- ajouria ei tehdä ja koneella ei mennä leimikkorajauksen ulkopuolelle

Talviautotie
- tehdään polantamalla, maanpintaa rikkomatta
- kannot voidaan poistaa jos se on välttämätöntä
- mahdollisimman kapea, ei pitkiä suoria
- Korjuujäljet ja maastovauriot minimiin. Koneet viedään leimikolle talvitietä pitkin.
- Nuotiota ei saa tehdä.
- Roskat viedään pois.

© Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Metsähallitus 2006, © Suomen ympäristökeskus, 2006

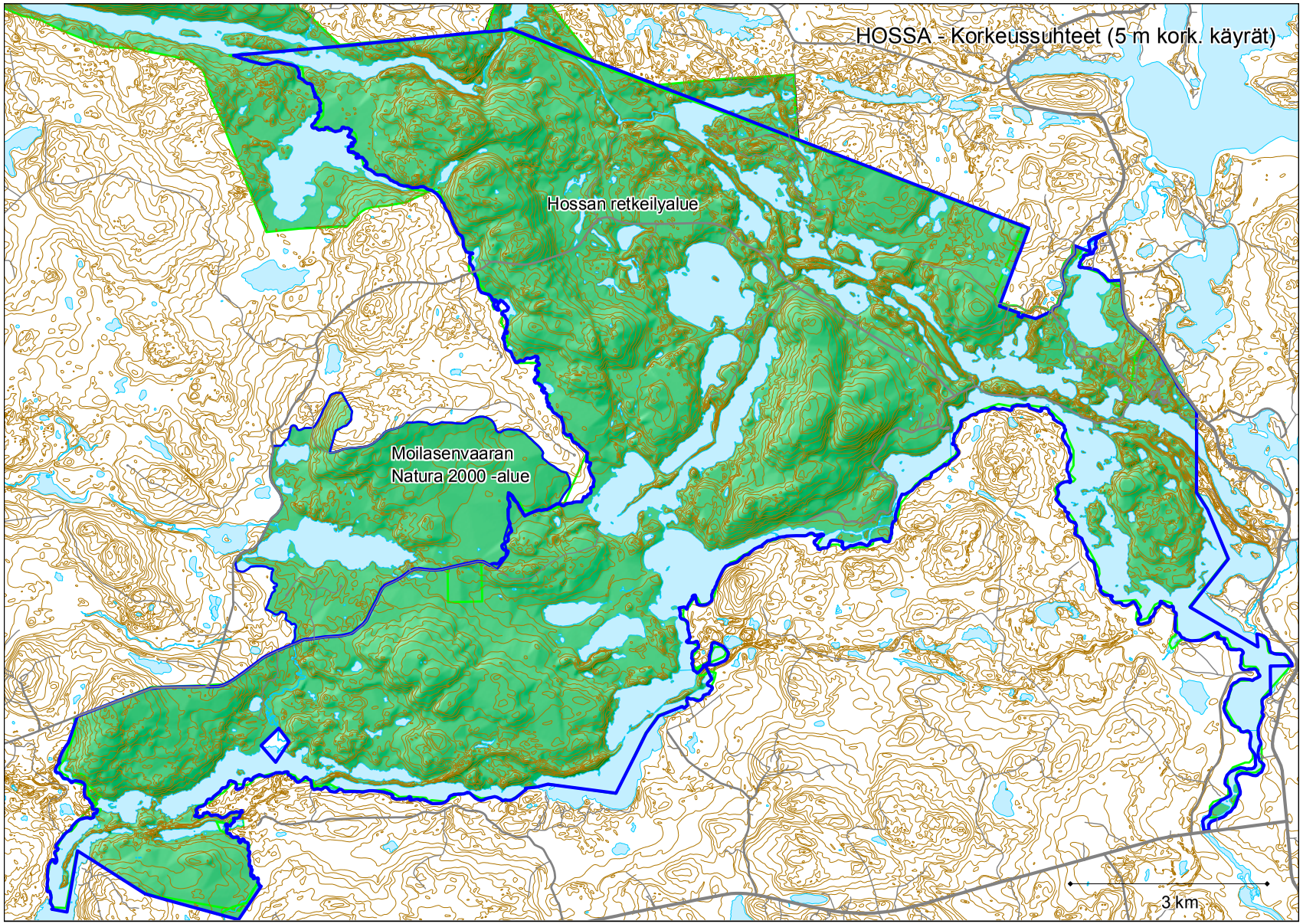

Ympäristöministeriön lausunto

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

Päiväys Datum	Dnro Dnr
28.9.2004	YM3/5741/2004

Metsähallitus

METSÄHALLITUS
30. 09. 2004
1392/623/2003

Viite
Hänvisning
Kirjeenne 21.6.2004/1392/623/2003

Asia
Ärende
LAUSUNTO MOILASENVAARAN HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITELMASTA

Natura 2000 –verkoston Suomen ehdotuksen täydentämisestä 8.5.2002 tehdyn valtioneuvoston päätöksen mukaisesti Metsähallitus on laatinut alue-ekologista suunnitelmaa tarkentavan Moilasenvaaran Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman, jonka Metsähallitus voi hyväksyä hankittuaan siitä ympäristöministeriön lausunnon. Moilasenvaara on tarkoitus liittää osaksi ulkoilulailla perustettua Hossan retkeilyaluetta.

Korkein hallinto-oikeus on päätöksellään, Dnro 2247/1/02/1.9.2004 palauttanut Moilasenvaaran Natura-alue-ehdotuksen ympäristöministeriölle uudelleen valmisteltavaksi. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan valtioneuvoston päätöksen ei voida kohteen rajauksen osalta katsoa perustuvan alueiden luonnontieteellisen merkityksen arviointiin eikä asianmukaiseen tieteelliseen tietämykseen. Ministeriön käsityksen mukaan Moilasenvaaran liittämispäätös Hossan retkeilyalueeseen on myös syytä tehdä vasta sen jälkeen, kun Moilasenvaaran Natura-rajauksesta on tehty lainvoimainen päätös. Siksi tämä ympäristöministeriön lausuntokin on tässä vaiheessa alustava ja sitä voidaan tarvittaessa tarkentaa asian saatua lopullisen ratkaisunsa.

Metsähallitus on selvittänyt tarkemmin Hossan ja siihen liittyvän Moilasenvaaran Natura-alueen luontotyyppejä ja eliölajistoa hoito- ja käyttösuunnitelman pohjaksi. Erityisesti metsien osalta on arvioitu boreaalisen luonnonmetsän luontotyypin sijaintia ja edustavuutta. Hoito- ja käyttösuunnitelmaluonnos tarkentaa merkittävästi aluetta koskevaa metsällistä sekä myös muita Natura-luontotyyppejä koskevaa tietoa ja niiden säilyttämistä koskevia ohjeita.

Moilasenvaaran kivennäismaista 82 % on boreaalista luonnonmetsää, jota ei tulla käsittelemään lukuun ottamatta heikentyneiksi luokiteltuja boreaalisen luonnonmetsän kuvioita, joita voidaan ennallistaa. Moilasenvaara on luokiteltu myös tulevan retkeilyalueen syrjäosaksi, jossa boreaaliseen luonnonmetsään kuulumattomilla kuvioilla voidaan suorittaa varovaisia metsänhoitotoimenpiteitä ja hakkuita. Esitetyt metsänkäsittelymenetelmät pyrkivät

PL 35, 00023 VALTIONEUVOSTO • Puh. (09) 160 07 • Faksi (09) 160 39545 • s-posti kirjaamo.ym@ymparisto.fi • www.ymparisto.fi
PB 35, FIN-00023 STATSRÅDET, FINLAND • Tfn +358 0(9) 160 07 • Fax +358 0(9) 160 39545 • e-post kirjaamo.ym@ymparisto.fi • www.ymparisto.fi

turvaamaan myös näiden metsien luonto- ja maisema-arvot. Ympäristöministeriö kuitenkin toteaa, että näiden metsien käsittelyn vaikutuksia on jossain määrin vaikea arvioida, koska tulevalle metsänkäytölle ei esitetä mitään määrällisiä ja ajallisia tavoitteita. Tämä asia hoitunee erillisen metsätalouden toimenpidesuunnitelman kautta, jonka yhteydessä tehdään mm. tarvittavat lajistoselvitykset. Tämä on tärkeää asetettujen tavoitteiden kannalta ja ottaen huomioon, että Moilasenvaarasta on löytynyt uhanalaista eliölajistoa. Moilasenvaaran syrjäosalle voidaan suunnitelman mukaan rakentaa alueen yleisökäyttöä ohjaavia pienimuotoisia retkeilyrakenteita ehkäisemään alueen kulumista. Tällä on myös merkitystä alueen eliöstön säilymiselle.

Suunnitelmaluonnokseen liitetyssä vaikutusten arvioinnissa katsotaan, että esitetyt ratkaisut eivät heikennä alueen luontoarvoja eikä lajiston elinympäristöjä. Kaikki luontodirektiivin priorisoidut luontotyypit jäävät metsänkäsittelyn ulkopuolelle. Ympäristöministeriö yhtyy tähän näkemykseen mutta toteaa kuitenkin samalla, että suunnitelmassa on jäänyt vähemmälle huomiolle, kuinka Metsähallitus aikoo seurata suojelun perusteena olevien luontotyyppien ja lajien suojelun tasoa. Moilasenvaaran luonteen ja tulevan käytön takia tällä seikalla ei tosin ole yhtä suurta merkitystä kuin voimakkaan käytön piirissä olevalla muulla Hossan retkeilyalueen osalla.

Yhteenvetona ympäristöministeriö arvioi, ottaen huomioon suunniteltujen toimenpiteiden määrä ja luonne, että hoito- ja käyttösuunnitelmaluonnoksessa määritellyt toimenpiteet eivät merkittävästi vaarantaisi niitä luontoarvoja, joiden perusteella Moilasenvaaraa on ehdotettu Suomen Natura 2000 –verkostoehdotukseen.

Luonnonsuojelujohtaja — Ilkka Heikkinen

Luonnonsuojeluvalvoja — Pekka Salminen

TIEDOKSI: Kainuun ympäristökeskus

Vuonna 2006 ilmestyneet Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

No 154 Laitinen, Tiina 2006: Tikankontin (*Cypripedium calceolus* L.) tila Suomessa. 96 s.

No 155 Perttula, Minttu 2006: Suomen kansallispuistojärjestelmän kehittyminen 1960–1990-luvulla ja U.S. National Park Servicen vaikutukset sen hoitokäytäntöihin. 66 s.

No 156 Haapalehto, Tuomas, Kotiaho, Janne S. & Kuitunen, Markku 2006: Metsäojituksen ja ennallistamisen vaikutukset suokasvillisuuteen Seitsemisen kansallispuistossa. 45 s.

No 157 Uusitalo, Anna, Kotiaho, Janne S., Päivinen Jussi, Rintala, Teemu & Saari, Veli 2006: Kasvien ja päiväperhosten esiintyminen luonnontilaisilla ja ojitetuilla soilla. 44 s.

No 158 Pihlajaniemi, Mari 2006: Kuukkeli Etelä-Suomessa. Kannan tila ja valtionmaiden merkitys lajin säilymiselle. 100 s.

Sarja B

No 77 Luhta, Pirkko-Liisa & Moilanen, Eero 2006: Iijoen kunnostettujen jokien kalataloudellinen seuranta 2000–2004. 81 s.

No 78 Metsähallitus 2006: Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toimintakertomus 2005. 62 s.

No 79 Niikkonen, Tiina 2006: Parikkalan Siikalahden lintuveden kävijätutkimus 2003–2004. 57 s.

Sarja C

No 1 Metsähallitus 2006. Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 68 s.

No 2 Metsähallitus 2006. Syötteen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 61 s.

No 3 Metsähallitus 2006. Parikkalan Siikalahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 169 s.

No 4 Metsähallitus 2006. Koitajoen Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 77 s.

No 5 Metsähallitus 2006. Mietoistenlahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 92 s.

No 6 Metsähallitus 2006. Levanevan hoito- ja käyttösuunnitelma.66 s.

No 7 Metsähallitus 2006. Joutsenaavan–Kaita-aavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s.

No 8 Metsähallitus 2006. Luiron soiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 54 s.

No 9 Metsähallitus 2006. Näätävuoman–Sotkavuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s.

No 10 Metsähallitus 2006. Teuravuoman–Kivijärjvenvuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s.

N0 11 Metsähallitus 2006. Viiankiaavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 51 s.

No 13 Metsähallitus 2006: Omenajärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 64 s. (verkkojulkaisu)

No 15 Metsähallitus 2006: Haukisuon-Härkäsuon-Kukkonevan Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 63 s. (verkkojulkaisu)

ISSN 1796–2943
ISBN 952-446-494-2 (nidottu)
ISBN 952-446-495-0 (pdf)

Julkaisua voi tilata osoitteella:

Metsähallitus
Asiakaspalvelut
PL 36
99801 IVALO
natureinfo@metsa.fi
www.metsa.fi

Puhelin: 0205 64 7702

Julkaisu on luettavissa osoitteessa:

www.metsa.fi/hks